

Pargas stads jämställdhets- och likabehandlingsplan för den svenskspråkiga grundläggande utbildningen

Våren 2019

1 . I n l e d n i n g

Inom den svenskspråkiga grundläggande utbildningen i Pargas stad arbetar vi för en skolmiljö som är fri från diskriminering, trakasserier och kränkande behandling. Vi arbetar för elevers lika rättigheter och möjligheter. Den grundläggande utbildningens samhälleliga uppdrag är att främja jämlikhet, likabehandling och rättvisa. Likabehandlingsarbetet ska genomsyra hela verksamheten - undervisning, förhållningssätt, regler och rutiner. Arbetet sker utgående från:

- **Plan för att skydda eleverna mot våld, mobbning och kränkningar inom Pargas stads svenskspråkiga grundläggande utbildning**
- **Pargas stads jämställdhets- och likabehandlingsplan för den svenskspråkiga grundläggande utbildningen**

De två planerna kopplas starkt ihop med varandra och hela personalen läser och använder dessa som grund för arbetet mot våld, mobbning och kränkande behandling. Planerna uppdateras vid behov, åtminstone vart tredje år. Utöver stadens gemensamma planer bör samtliga skolor utveckla en enhetsspecifik handlingsplan. Denna uppdateras varje läsår.

Inom den svenskspråkiga grundläggande utbildningen i Pargas stad värdesätter vi det förebyggande arbetet mot diskriminering och trakasserier. Målsättningen med denna handlingsplan är att befrämja jämställdhet och likabehandling i alla delar av skolans verksamhet. Likabehandlingsarbetet bör präglas av ett helhetstänkande och ingå systematiskt i skolans arbete.

Den grundläggande utbildningens uppdrag är att för sin del förebygga ojämlikhet och utslagning och att främja jämställdhet mellan könen. Den grundläggande utbildningen ska på ett jämlikt sätt uppmuntra flickor och pojkar i studierna i olika läroämnena och öka kunskapen och insikten om könets mångfald. Varje elev ska få hjälp med att upptäcka sina möjligheter och skapa sin lärtig utan könsbundna rollmodeller. Undervisningen ska även öka förståelsen för kulturell mångfald och hjälpa eleverna att se kulturer som en obruten följd av det förflutna, nutiden och framtiden, där var och en aktivt kan medverka (LP 2016).

Likvärdighet betyder inte att alla är likadana. Likabehandling förutsätter både att man garanterar grundläggande rättigheter och möjligheter till delaktighet och att man beaktar individuella behov.

2 . L a g s t i f t n i n g o c h s t y

Denna handlingsplan utgår från lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (30.12.2014/1329) samt diskrimineringslagen (30.12.2014/1325). Vidare grundar sig arbetet med jämlikhet och likabehandling på FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och FN:s konvention om barnets rättigheter.

Bestämmelser som berör läroanstalternas planer:

Lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (30.12.2014/1329)

§ 5a: Åtgärder för främjande av jämställdheten vid läroanstalter

Utbildningsanordnaren ansvarar för att det i samarbete med personalen och eleverna eller de studerande årligen utarbetas en jämställdhetsplan för läroanstalten i fråga. Planen kan införlivas i läroplanen eller i någon annan plan vid läroanstalten.

Jämställdhetsplanen ska innehålla:

- 1) en redogörelse för jämställdhetsläget vid läroanstalten
- 2) åtgärder som behövs för att främja jämställdheten
- 3) en utvärdering av hur åtgärderna i en tidigare jämställdhetsplan har genomförts och av resultaten.

Särskilt avseende ska fästas vid antagningen av elever och studerande, ordnandet av undervisningen, skillnaderna i inläring och bedömningen av studieprestationer samt vid förebyggande och undanröjande av sexuella trakasserier och trakasserier på grund av kön. I stället för en årlig genomgång kan en plan utarbetas för högst tre år i sänder.

Diskrimineringslagen (30.12.2014/1325)

§ 6: Utbildningsanordnarnas skyldighet att främja likabehandling

Utbildningsanordnare och de läroanstalter de är huvudmän för ska bedöma hur likabehandling uppnås i deras verksamhet och vidta åtgärder som behövs för att främja likabehandling. De främjande åtgärderna ska vara effektiva, ändamålsenliga och proportionerliga med beaktande av läroanstaltens verksamhetsmiljö, resurser och övriga omständigheter.

En utbildningsanordnare ska se till att varje läroanstalt har en plan för de åtgärder som behövs för att främja likabehandling. Eleverna och deras vårdnadshavare ska ges möjlighet att bli hörda om de främjande åtgärderna.

3 .   B e g r e p p

Jämlikhet

Jämlikhet är ett socialt tillstånd där alla människor inom ett samhälle eller inom en viss isolerad grupp har samma status och respekt, alla människor är lika mycket värda.

Jämställdhet

Jämställdhet är ett politiskt begrepp som betonar jämlikhet mellan kön. Jämställdhet är lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter oavsett kön, könsuttryck eller könsidentitet.

Rasism

Rasism innebär en tanke eller handling som försätter människor i ojämlik ställning på grund av etniskt ursprung. Enligt ett rasistiskt tankesätt kan människor eller grupper av människor rangordnas exempelvis på grund av hudfärg, nationalitet, etniskt ursprung, kultur, modersmål eller religion. Rasism kan uppträda på många sätt: den kan vara helt synlig och organiserad eller vara handlingar som sker i det fördolda och som är svåra att upptäcka.

Diskriminering

Diskriminering är när skolan på osakliga grunder behandlar en elev sämre än andra elever och missgynnandet har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsvariation, sexuell läggning, könsöverskridande identitet/uttryck eller ålder.

Direkt diskriminering

Direkt diskriminering är när någon missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan i en jämförbar situation. För att det ska räknas som diskriminering ska missgynnandet ha samband med någon av de sju diskrimineringsgrunderna. Huruvida en händelse är diskriminering beror alltid på den enskilda situationen.

Indirekt diskriminering

Man kan också diskriminera genom att behandla alla lika. Indirekt diskriminering sker när det finns en regel eller en rutin som verkar neutral men särskilt missgynnar personer med visst kön, viss könsidentitet eller uttryck, viss etnisk tillhörighet, viss religion eller annan trosuppfattning, viss funktionsvariation, viss sexuell läggning eller viss ålder. Då kan regeln vara diskriminerande, trots att det är samma regel som tillämpas för alla. *T.ex. om alla elever serveras samma mat, kan skolan indirekt diskriminera de elever som på grund av religiösa skäl behöver annan mat.*

Trakasserier

Det är fråga om trakasserier när man genom handlingar skapar en hotfull, fientlig, förnedrande eller förödmjukande stämning. Trakasserier kan vara medvetna eller omedvetna. Man kan göra sig skyldig till trakasserier även om man inte menar något illa. Trakasserier kan lägga grunden för eller bidra till mobbning.

Lagbaserad särbehandling

Särbehandling är inte diskriminering om behandlingen baserar sig på lag och den har ett godtagbart mål och om metoderna för att uppnå målet står i rätt proportion. Lagen om grundläggande utbildning trygger beaktandet av elevers särskilda behov. Vid beaktande av särskilda behov tillgodoses rätten till undervisning för elever med särskilda behov. *T.ex. Till en viss klass intas färre elever, eftersom klassen har barn som behöver särskilt stöd.*

Positiv särbehandling

Syftet med positiv särbehandling är att ge alla jämlika möjligheter även i praktiken. I allmänhet handlar det om att rätta till missförhållanden som hänför sig till vissa grupper. Ofta

syftar positiv särbehandling till att förbättra ställningen för grupper i en svagare ställning till exempel så att lindrigare kriterier tillämpas på dem än på andra. Positiv särbehandling är tillåtet endast om syftet är att främja faktisk jämlikhet eller att förebygga eller undanröja missförhållanden som beror på diskriminering. Om förutsättningarna för särbehandling inte uppfylls kan det handla om diskriminering. *T.ex. En kommun ordnar skolskjuts för elever som deltar i förberedande undervisning för grundläggande undervisning med lägre kilometergräns än för andra.*

4 . D e l o m r å d e n i a r b e t e t j ä m s t ä l l d h e t o c h l i k a b e

4.1 Ordlandet av undervisning

Inom den svenskspråkiga grundläggande undervisningen i Pargas stad ser vi till att eleven får undervisning enligt läroplanen och handledning samt stöd för inläringen och skolgången genast då behov uppstår. De arbetsredskap- och material som används i undervisningen ska vara tillgängliga för alla. Elever får inte hamna i en ojämlig position p.g.a. att en del elever har tillgång till egna arbetsredskap. Eleven har även rätt att avgiftsfritt få den elevvård som behövs för att eleven ska kunna delta i undervisningen. Eleverna bör ha jämlik tillgång till elevvårdstjänster oberoende av enhet. Om undervisningen innehåller kostnadsbelagda lägerskolor, utflykter eller studiebesök, bör skolan se till att alla elever har möjlighet att delta, oberoende av ekonomiska möjligheter (LP 2016).

4.2 Bedömning

Bedömning är en del av undervisningen. Elevens person, temperament, funktionsvariation eller andra personliga egenskaper ska inte påverka bedömningen. Genom mångsidiga arbetssätt och bedömningsmetoder får eleverna möjlighet att visa sina kunskaper på olika sätt. Vid val av arbetssätt ska man sträva efter att identifiera och förändra könsbundna attityder och rutiner. Alla elevers behov, förutsättningar och styrkor ska beaktas i skolarbetet. Utbildningsanordnaren ansvarar för att elevernas rättigheter tillgodoses och skapar förutsättningar för skolarbete som främjar detta. Till lärarens uppgift hör att följa med och främja elevernas lärande, arbete och välbefinnande, att värdesätta och rättvist bemöta varje elev, att upptäcka eventuella svårigheter i god tid samt att handleda och stödja eleverna. Praxis för bedömning och respons ska planeras och tillämpas utgående från elevernas ålder och förutsättningar. Responsen ska lyfta fram elevernas styrkor och framsteg i lärandet i förhållande till tidigare kunskaper (LP 2016).

Mångsidiga metoder ska tillämpas vid bedömningen. Läraren ska samla information om elevernas framsteg inom olika områden av lärandet och i olika lärsituationer. Det är viktigt att observera att eleverna lär sig och arbetar på olika sätt samt att se till att det inte finns hinder för att visa sina kunskaper och framsteg. I olika bedömnings- och provsituationer ska man se till att eleven förstår uppgiften och har tillräckligt med tid att utföra den. Läraren ska se till att

eleverna vid behov har möjligheter att visa sina kunskaper med hjälp av digitala verktyg eller muntligt. Skolan ska också se till att det finns tillgång till andra hjälpmedel och stödåtgärder som eleverna eventuellt behöver. Även lindriga inlärningssvårigheter och eventuella bristande kunskaper i undervisningsspråket ska beaktas när bedömnings- och provsituationer planeras och genomförs (LP 2016).

4.3 Genus- och normmedveten undervisning och bedömning

Den grundläggande utbildningen ska på ett jämlikt sätt uppmuntra flickor och pojkar i studierna i olika läroämnen och öka kunskapen och insikten om könets mångfald. Varje elev ska få hjälp med att upptäcka sina möjligheter och skapa sin lärtig utan könsbundna rollmodeller (LP 2016).

Utgående från elevens kön erbjuds ofta olika uppfostran och olika bilder och föreställningar om hur eleven förväntas vara. Lärare bör vara medvetna om dessa könsstereotypiska föreställningar som förekommer i attityder, beteenden och i hur eleven bemöts som individ. Ojämsställdheten förblir osynlig i skolan om man inte pratar om föreställningar kring kön och dess konsekvenser, och skenbart agerar neutralt. Läroböcker och andra läromedel påverkar i hög grad uppfattningarna om kön samt vilka roller och uppgifter människor av olika kön förväntas ha i samhället. Enligt jämställdhetslagen ska också undervisningsmaterialet stödja läroanstaltens jämställdhetsarbete (Jämställdhetsarbete är en kunskapsfråga 2015).

En genusmedveten vuxen i skolan:

- *Förstår att sociala och kulturella faktorer formar kön samt vet att man kan påverka dem*
- *Är medveten om att hen har en tendens att förhålla sig olika till elever beroende på deras kön och har en vilja att agera mera jämställt*
- *Ger eleven utrymme att vara och uttrycka sig själv, utan traditionella förväntningar på kön*
- *Kan stödja elevens utveckling och byggande av könsidentitet och könsuttryck, även i de fall där eleven är osäker på dem eller hör till en könsminoritet, och kan vid behov hänvisa eleven till elevvården eller till instanser och organisationer med mera sakkunskap om mångfalden av kön*
- *Motverkar könsbundna tankemönster, interaktionsmönster och praxis i sin arbetsgemenskap*
- *Kan tillsammans med eleverna analysera de strukturer som bygger på föreställningar om kön och som flickor och pojkar, kvinnor och män samt könsminoriteter möter*
- *Främjar aktivt jämställdhet i sitt val av läromedel, arbetssätt och med samarbetspartner i den egna klassen och i skolgemenskapen*
- *Utvecklar skolans verksamhetskultur så att den blir mer genusmedveten och deltar i utvecklande av skolans jämställdhetsplan*
(Jämställdhetsarbete är en kunskapsfråga 2015).

Det är viktigt att läraren är rättvis då hen ger feedback i form av bedömning. Bedömningen av uppförandet och arbetet är mycket känsliga föremål för bedömning så tillvida att de är nära förknippade med elevens temperament och personliga sätt att agera. Antaganden om att elever beroende på kön har olika, typiska sätt att arbeta och uppföra sig kan lätt göra bedömningen snedvriden (Jämställdhetsarbete är en kunskapsfråga 2015).

4.4 Livsåskådning, övertygelse, åsikt

Diskriminering p.g.a. livsåskådning eller övertygelse är enligt lag förbjuden. Det är även förbjudet att motivera ett eget diskriminerande beteende med livsåskådning eller övertygelse. Eftersom ett respektlöst förhållningssätt gentemot andras övertygelser kan bero på okunskap och fördomar, strävar skolan efter att erbjuda möjligheter att bekanta sig med olika livsåskådningar och övertygelser. Övertygelser och specialdieter beaktas också i matsalen.

4.5 Etnisk bakgrund, nationalitet och språk

Alla är likvärda oberoende av etnisk bakgrund, nationalitet eller språk. Elevers och lärares rätt till sin etniska och kulturella identitet respekteras. Målet är att diskriminering ska förebyggas i så stor grad som möjligt. Mångkulturalism ses som en positiv resurs. Då diskriminering identifieras bör skolan agera omedelbart.

I bedömningen av elever med invandrarbakgrund och elever med ett främmande språk som modersmål ska man ta hänsyn till varje elevs språkliga bakgrund samt till att kunskapen i svenska utvecklas småningom. För att eleven trots eventuella bristande kunskaper i svenska ska kunna visa sina kunskaper och framsteg ska man i bedömningen fästa särskild uppmärksamhet vid att använda mångsidiga och flexibla metoder som är anpassade till elevens situation.

4.6 Könsuttryck, könsidentitet och sexuell läggning

I skolan ges utrymme för uttryckande och utvecklande av olika ickebinära könsidentiteter. Elevers och personals sexuella läggning respekteras. Skolan jobbar för ett klimat där man respekterar och värdesätter olika människor. Lärare och personal bör beakta sexuell mångfald i all sin verksamhet. Sexuell mångfald diskuteras på lektioner och som en del av undervisningen. Gällande könsuttryck och könsidentitet är det viktigt att lyssna på **eleven**, inte bara på vårdnadshavarna.

4.7 Sexuella trakasserier och förebyggande av dessa

Trakasserier är uppträdanden som kränker en elev. Är de av sexuell natur kallas de för sexuella trakasserier. Sexuella trakasserier är ord eller handlingar av sexuellt slag som gör att den som utsätts känner sig kränkt, rädd eller på annat sätt illa till mods och om dessa sker på en skola (på andra platser kallas det för sexuella ofredanden). Sexuella trakasserier är ett icke-önskat beteende som kränker den andras integritet. I värsta fall kan sexuella trakasserier bli till/lägga grunden för sexuellt våld/brott.

Sexuella trakasserier kan t.ex. vara när någon:

- *tar på en på ett sätt man inte tycker om och som känns sexuellt*
- *trycker eller gnider sig mot en på ett sexuellt sätt*
- *säger sexuella saker till en som blir obehagliga, till exempel sexuella frågor, skämt eller kommentarer*
- *sprider sexuella rykten om en*
- *kommer med sexuella anspelningar genom kroppsspråk, till exempel ” s a m l a g s r ö r e l s e r ”*
- *skickar meddelanden om sex på ett sätt man inte tycker om, till exempel via sociala medier, sms eller lappar*
- *visar eller sätter upp pornografiskt material*

4.8 Hälsotillstånd eller funktionsvariation

Genom att göra skolmiljön och undervisningen tillgänglig för elever med olika funktionsvariationer visar skolan att alla elever är lika mycket värda och att ingen ska behöva känna sig utanför för att hen inte kan delta i samma aktiviteter som övriga elever.

En elev kan behöva särskilda hjälpmedel för att se, höra, röra sig eller för något annat fysiskt behov. Eleven kan också ha särskilda behov för lärandet. Då ska man i undervisningen använda till exempel olika slag av informationstekniska program, ljudböcker, åskådningsmaterial för matematik och hjälpmedel som stödjer koncentrationen. De som arbetar med eleven ska vara tillräckligt insatta i användningen av de hjälpmedel som behövs för att eleven ska kunna delta i undervisningen och i samarbete med andra yrkespersoner som är insatta i stödfunktionerna handleda eleven och vårdnadshavaren i användningen av hjälpmedlen. Hjälpmedlen ska användas systematiskt och användningen och behovet ska regelbundet utvärderas (LP 2016).

Skolan bör vidta sådana åtgärder att en elev med en funktionsvariation ska komma i en jämförbar situation med elever utan denna funktionsvariation.

5. Agerande vid diskriminering och trakasserier

5.1 Förebyggande av diskriminering och trakasserier

- I klassen diskuterar man tillsammans med eleverna kring viktiga begrepp (se t.ex. kap. 3). Diskussionen bör vara fortgående, mångfacetterad och öppen.
- Elevernas egna idéer och tankar om förebyggande av diskriminering och trakasserier beaktas. Diskussioner kring hur man kan främja jämlikhet och jämställdhet förs i klasserna.
- Skolorna kan ordna olika temaveckor/dagar, projekt eller evenemang, där temat är jämlikhet och jämställdhet (t.ex. i samband med Minna Canth-dagen).
- Likabehandlingsarbetet genomsyrar hela verksamheten.
- Kartläggningar över jämlikhets- och jämställdhetsläget i skolan görs regelbundet och resultaten utgör grunden för följande läsårs skolspecifika handlingsplan.
- Utbildningsanordnaren ansvarar för personalens kontinuerliga utbildning kring främjandet av jämlikhet och jämställdhet samt förebyggande av diskriminering och trakasserier.

5.2 Ingripande vid diskriminering och trakasserier

- Alla vuxna i skolan har ett ansvar att ingripa omedelbart då de får information om/bevittnar diskriminering eller trakasserier.
- Diskutera med de inblandade och red ut vad som har hänt. Dokumentera i korthet det skedda.
- I den skolspecifika planen definieras hur tillvägagångssättet kring vidare utredning ser ut samt vem som ansvarar för den.
- Ordna ett tillfälle där samtliga inblandade parter får möjlighet att höras och där man kommer överens om fortsättningen samt konsekvenser ifall överenskommelsen inte håller. Kom överens om uppföljning. Detta dokumenteras så noggrant som möjligt.
- Beroende på allvarlighetsgraden bör man informera om fallet till vårdnadshavare, elevvård, rektor o.s.v.
- Eventuella fostrande åtgärder sätts in.
- Ifall det är frågan om ett mer utbrett fenomen bestämmer man om gemensamma tillvägagångssätt.
- Elevvården ansvarar för att samtliga parter får det stöd de behöver.
- Situationen bör följas upp regelbundet. Ifall händelsen upprepas, ber man vårdnadshavarna att komma till skolan för att tillsammans reda ut situationen och diskutera hur man vill gå tillväga i fortsättningen.
- Vid sexuella trakasserier/andra allvarliga fall av trakasserier bör behovet av barnskydd och polis alltid bedömas. Detta kan göras utgående från konsultation med respektive myndigheter.

Källor:

Diskrimineringslag 2014/1325

Jääskeläinen, Liisa & Hautakorpi, Johanna & Onwen-Huma, Hanna & Niittymäki, Hanna & Pirttijärvi, Anssi & Lempinen, Miko & Kajander, Valpuri (2015) Jämställdhetsarbete är en kunskapsfråga- Guide för främjande av jämställdhet i den grundläggande utbildningen. Tammerfors: Utbildningsstyrelsen.

Lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män 2014/1329

Utbildningsstyrelsen (2014) LP 2016 Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014.

Vill du läsa mer?

Dahlén, Sandra (2010) Att arbeta med sexuella trakasserier i skolan. RFSU.

Gustavsson, Malin (2012) Jämställdhetsarbete i praktiken- Erfarenheter från andra stadiets utbildning på svenska. Utbildningsstyrelsen & Folkhälsan.

Gustavsson, Malin (2012) Kärlek börjar inte med bråk- Ett könsperspektiv på det mobbningsförebyggande arbetet i skolan. Folkhälsan.

Jääskeläinen, Liisa & Hautakorpi, Johanna & Onwen-Huma, Hanna & Niittymäki, Hanna & Pirttijärvi, Anssi & Lempinen, Miko & Kajander, Valpuri (2015) Jämställdhetsarbete är en kunskapsfråga- Guide för främjande av jämställdhet i den grundläggande utbildningen. Utbildningsstyrelsen.

Norlén, Anna (2013) Stopp! Min kropp! En handbok för vuxna i hur man pratar med barn om kroppen, gränser, och sexuella övergrepp. Rädda barnen.

Schillaci, Maria (2015) #nätsmart Stopp! Min kropp! Tips och råd för att förebygga sexuella övergrepp mot barn på internet. Rädda barnen.